

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/265/2021
Identifikačné číslo spisu: 8120200793
Dátum vydania rozhodnutia: 30.05.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:8120200793.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o mal.: Z. W., nar. XX.XX.XXXX., bytom M., t. č. CDR L., zastúpený kolíznym opatrovníkom: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov, Slovenská 87, Prešov, dieťa rodičov - matky: Q. W., nar. XX.XX.XXXX, bytom M., otec: neuvedený, za účasti: J. W., nar. XX.XX.XXXX, bytom M., zastúpený: JUDr. Darina Solárová, advokátka, Škultétyho 3, Košice, IČO: 31 943 683, o zrušenie náhradnej osobnej starostlivosti, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 27P/14/2020, o dovolaní J. W. proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo dňa 22. júna 2021, sp. zn. 24CoP/171/2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 22. júna 2021 č. k. 24CoP/171/2020-44 ako aj rozsudok Okresného súdu Prešov zo dňa 19. augusta 2020 č. k. 27P/14/2020-30 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Prešov na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) vo veci starostlivosti súdu o maloletého Z. W. (ďalej len „maloletý“) uznesením zo dňa 06. februára 2020 č. k. 27P/14/2020-6 ustanovil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov za opatrovníka maloletého.
2. Uznesením zo dňa 06. februára 2020 č. k. 27P/14/2020-7 súd prvej inštancie začal konanie vo veci starostlivosti o maloletého bez návrhu podľa § 23 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku zák. č. 161/2015 Z. z. (ďalej len „CMP“).
- II.
 3. Rozsudkom zo dňa 19. augusta 2020 č. k. 27P/14/2020-30 súd prvej inštancie výrokom I. z m e n i l rozsudok Okresného súdu Prešov, č. k. 30P/50/2014-22 zo dňa 30.05.2014 tak, že:
 - II. z r u š i l maloletému náhradnú starostlivosť vo vzťahu k J. W.,
 - III. n a r i a d i l nad maloletým ústavnú starostlivosť, ktorú bude vykonávať v Centre pre deti a rodiny Košice - Uralská, Uralská 1, Košice,
 - IV. u r č i l matke povinnosť prispievať na výživu maloletého sumou vo výške 30 % zo sumy životného minima ...,
 - V. rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.
 4. V odôvodnení rozsudku súd prvej inštancie poukázal na to, že maloletý pochádza z vysoko

patologickej rodiny, kde hlavným problémom je alkohol, zlá sociálna situácia a nízka uvedomelosť jeho najbližšej rodiny, keď matka maloletého požívala nadmerné množstvo alkoholických nápojov a závažným spôsobom zanedbávala starostlivosť o neho, z ktorého dôvodu bol maloletý rozsudkom okresného súdu č. k. 30P/50/2014-22 zo dňa 30.05.2014 zverený do osobnej náhradnej starostlivosti jeho strýka - brata matky, J. W.. Právoplatným uznesením č. k. 29P/280/2019-25 zo dňa 13.11.2019 Okresný súd Prešov nariadil neodkladné opatrenie, ktorým rozhodol o odovzdaní maloletého do starostlivosti P. W., nar. XX.XX.XXXX, bytom M., v tom čase bývajúcej v E..

5. Súd prvej inštancie poukázal na to, že P. W. si v súčasnosti musí zabezpečiť bývanie a starostlivosť o svoje biologické deti a jej druh nesúhlasí s tým, aby si v zali maloletého Z. do náhradnej osobnej starostlivosti. Vykonaným dokazovaním (správou pediatričky, psychologičky, Centra pre deti a rodiny a správy OO PZ Drienov) mal preukázané, že matka maloletého v súčasnosti nepracuje, poberá dávky v hmotnej núdzi vo výške 62 € mesačne a náhradný rodič (J. W.) nezvláda starostlivosť o maloletého, keďže v nadmernom množstve užíva alkoholické nápoje a vyvoláva konflikty v rodine aj medzi susedmi a nikto z ostatných príbuzných nie je schopný zabezpečiť starostlivosť o maloletého. Z toho dôvodu podľa § 47 ods. 1 písm. c/, ods. 5 a § 54 ods. 2 až 5 Zákona o rodine č. 36/1995 Z. z. rozhodol o zrušení náhradnej osobnej starostlivosti. Nariadenie ústavnej starostlivosti je podľa názoru súdu prvej inštancie v najlepšom záujme maloletého, ktorý vyžaduje zvýšenú zdravotnú starostlivosť a najmä bezpečné prostredie na všestranný rozvoj.

III.

6. Rozsudok súdu prvej inštancie napadol J. W. včas podaným odvolaním. Namietol, že „predbežné opatrenie č. k. 27P/14/2020-7 zo dňa 06.02.2020 bolo vydané na základe klamstiev a zveličených skutočností, čo súd nebral do úvahy“. Taktiež namietol, že po vyhlásení rozsudku mala vec prejednávajúca sudkyňa voči nemu nemiestne poznámky a maloletého označila za mentálne retardovaného na základe mylnej informácie sociálnej pracovníčky, s ktorou si po vyhlásení rozsudku začala tykať, čo ho vedie k názoru, že vo veci nebola nestranná a nezávislá, v dôsledku čoho bolo porušené jeho právo na spravodlivý súdny proces.

IV.

7. Krajský súd v Prešove rozsudkom zo dňa 22. júna 2021, č. k. 24CoP/171/2020-44, potvrdil rozsudok okresného súdu a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Na v odvolaní vznesenú námietku zaujatosti vec prejednávajúcej sudkyne okresného súdu neprihliadol vzhľadom na absenciu jej zákonných náležitostí ako aj oneskorenosti jej podania (§ 52 a nasl. CSP). V tejto súvislosti však považoval za potrebné dať do pozornosti, že (bod 8. odôvodnenia) Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov je pravidelne ustanovovaným opatrovníkom maloletých detí v konaniach starostlivosti súdu o maloletých, takže je prirodzené, že sudca je v opakovanom kontakte s konkrétnym zástupcom úradu, čo vytvára ich pracovný vzťah; obaja však vystupujú z pozície objektívneho štátneho orgánu, bez vzťahu k účastníkom konania. Z obsahu spisu odvolací súd v procesnom postupe sudcu a ustanoveného opatrovníka nezistil okolnosti, ktoré by nasvedčovali ich zaujatosti.

8. Vo vzťahu k rozhodnutiu o zrušení náhradnej osobnej starostlivosti odvolateľa odvolací súd poukázal na to, že (bod 6. a 7. odôvodnenia) súd prvej inštancie zveril mal. Z. do ústavnej starostlivosti, pretože v domácnosti odvolateľa bolo zistené časté požívanie alkoholických nápojov, čo mnohokrát viedlo k roztržkám členov domácnosti a napokon aj k potrebe privolania policajnej hliadky. Súdu prvej inštancie pritom nemožno uprieť snahu nájsť maloletému alternatívnu náhradnú osobnú starostlivosť spomedzi jemu blízkych osôb, v tomto smere však súd narazil na neochotu, či nevhodnosť ich výchovného prostredia. Keďže maloletý bol v čase rozhodovania okresného súdu už viac ako 5 mesiacov umiestnený v ústavnej starostlivosti Centra pre deti a rodiny Košice, mal tento súd nezameniteľnú empiriu, ktorá postavila základ jeho rozhodnutia - z podanej správy Centra zo dňa 15.06.2020 vyplynulo, že maloletý sa na podmienky Centra primerane adaptoval, navštevuje základnú školskú dochádzku a na vyučovanie sa pripravuje s vychovateľkou, lebo vyžaduje individuálny prístup a vedenie, pravidelne absolvuje lekárske prehliadky, z dôvodu pomočovania a prítomnosti autistických prvkov vyžaduje ďalšie odborné vyšetrenia. Odvolací súd sa preto stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, pretože v súčasnosti je maloletému venovaná náležitá pozornosť z hľadiska jeho výchovy, vyučovania aj zdravotného stavu. Z uvedených dôvodov rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako správny.

V.

9. Rozsudok krajského súdu v časti zrušenia náhradnej osobnej starostlivosti napadol prostredníctvom

advokáta včas podaným dovolaním J. W. (ďalej aj „dovolateľ“).

10. Dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) videl v tom, že v konaní pred súdmi prvej aj druhej inštancie nebol právne zastúpený, pričom v rozpore s § 160 CSP nebol poučený o jeho právach a povinnostiach.

11. Ako ďalší dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP označil nedostatočne zistený a vyhodnotený skutkový stav v o vzťahu k tomu, či existuje vôbec racionálny základ pre zrušenie náhradnej osobnej starostlivosti a nariadenie ústavnej starostlivosti o maloletého, pričom odvolací súd tento nedostatok neodstránil a zaujal formalistický prístup.

12. Dovolateľ namietol, že dokazovaním v konaní nebolo preukázané, že by skutočne trvalo žil neusporiadaným spôsobom života, a ani to, že by nezabezpečoval riadnu výchovu maloletého, a že by povinnosti opatrovníka nevykonával vôbec. Súd prvej inštancie mal osvedčené, že za obdobie siedmich rokov, počas ktorých dovolateľ z vlastnej iniciatívy zabezpečoval výchovu a starostlivosť o maloletého od dvoch rokov jeho veku, sa stav dieťaťa výrazne zlepšil. Nemožno pritom na vrub dovolateľa pripísať ľudsky a psychologicky nevhodné výchovné prostredie, v ktorom sa maloletý nachádzal do dvoch rokov veku, a ktoré samotné do značnej miery negatívne ovplyvnilo jeho zdravý duševný a fyzický vývoj. Výrazné zlepšenie vo vývoji maloletého a to, že dovolateľ riešil aj zdravotné problémy maloletého (od jeho prevzatia do starostlivosti) vyplýva nielen z potvrdení o vyšetrení v PSYCHO-KLIN, s. r. o., zo dňa 18.03.2016 a 24.11.2016 a zo správy logopéda zo dňa 30.07.2020 a potvrdenia ambulancie pre deti a dorast zo dňa 20.07.2019, ale aj zo samotného návrhu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov na zmenu náhradnej starostlivosti zo dňa 11.11.2019.

13. Dovolateľ, ktorý je príbuzným maloletého a zároveň jeho krstným otcom, zabezpečil maloletemu rodinné prostredie, zaujíma sa o neho ako o vlastného syna, rozvíjal jeho fyzický stav vhodnými fyzickými aktivitami a spolu so svojou matkou - babkou maloletého, zabezpečoval jeho bežné potreby, živil ho, obliekal, staral sa o jeho zdravie, nakupoval školské potreby a hradil školské výlety.

14. Podľa názoru dovolateľa sa súd výlučne zamerl na negatívne okolnosti, ktoré nesú znaky neobjektívnosti, a ktoré neboli právne osvedčené. Z písomností doručených do súdneho spisu (Charakteristika osoby od základnej školy zo dňa 18.10.2019 a Návrh na zmenu náhradnej osobnej starostlivosti zo dňa 11.11.2019) sa dá vyvodiť, že pred podaním žiadosti o zmenu náhradnej osobnej starostlivosti sa stupňovala konfrontácia medzi dovolateľom a triednou učiteľkou v otázke začlenenia maloletého do individuálneho výchovnovzdelávacieho procesu (ďalej len „IVVP“), ktorý dovolateľ odmietal, majúci za to, že základom pre správny vývoj jeho osobnosti a dôstojnosti je, aby bol v rovnakom postavení s inými žiakmi, aby sa necítil diskriminovaný a „inakší“. Zdá sa, že práve tento postoj dovolateľa vyústil do návrhu na zrušenie náhradnej osobnej starostlivosti a zverenie maloletého do ústavnej starostlivosti.

15. Zrušenie náhradnej osobnej starostlivosti štátne orgány argumentovali tým, že dovolateľ je konfliktná osoba, ktorá vo zvýšenej miere požíva alkohol, čo založili výlučne na správe OO PZ Drienov z 29.10.2019. Na tejto informácii založil svoje rozhodnutie súd prvej inštancie aj odvolací súd. Uvedené informácie v správe OO PZ Drienov považuje dovolateľ za účelové, nepravdivé, neoverené, uvedené len všeobecne, bez konkrétnych okolností prípadu.

Je neprípustné, aby na základe právne nepodložených, nekonkrétnych, všeobecných tvrdení a neoverenej osočujúcej informácie súd rozhodol o zrušení náhradnej osobnej starostlivosti a nariadení ústavnej starostlivosti.

Dovolateľ popiera, že je konfliktný, ako aj to, že by mal konflikty so susedmi, čo preukazuje pripojenými čestnými vyhláseniami dvoch susedov. Ani v charakteristike osoby od základnej školy zo dňa 18.10.2019 dovolateľ nie je označovaný za osobu nadmieru požívajúcu alkohol, či agresívnu osobu - žiadny taký záznam sa tam nenachádza.

Dovolateľ popiera aj tvrdenia o jeho závislosti na alkohole. Alkohol požíva, ale iba príležitostne, pri oslavách narodenín a sviatkov v rodine. Žiadny záznam o agresivite, či závislosti na alkohole nie je uvedený ani v písomnom hodnotení zamestnávateľa MB IZO, s. r. o., zo dňa 30.08.2021, ktorý ho hodnotí ako nekonfliktného, svedomitého, spoľahlivého, pracovitého ...

16. Dovolateľ poukázal aj na to, že zo Správy o rodinných, bytových a sociálnych pomeroch z ÚPSVaR Prešov zo dňa 22.07.2020 vyplýva, že „... p. J. W. má predpoklady k tomu, aby zvládol starostlivosť o maloletého Z. ...“.

17. Namietol, že konštantná judikatúra Európskeho súdu pravidelne pripomína, že súdy pri rozhodovaní

o odlúčení detí z rodiny sú povinné v prvom rade vnímať základné práva dieťaťa na uspokojenie jeho potrieb prioritne v domácej starostlivosti, v okruhu blízkych osôb, na ktoré je dieťa zvyknuté. Umelé vytrhnutie maloletého z rodinného prostredia má podľa dovolateľa na maloletého Z. negatívny dopad.

18. Tak súd prvej inštancie ako aj odvolací súd pri rozhodovaní neskúmali základné kritérium, a to názor maloletého n a ďalší život v doterajšej rodine, v okruhu blízkych a príbuzných osôb, maloletého nevypočuli a nevenovali náležitú pozornosť jeho názoru, zodpovedajúcemu jeho veku a rozumovej vyspelosti, čo v konečnom dôsledku viedlo k nespravodlivému rozhodnutiu. Došlo tým k porušeniu práv dieťaťa podľa čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 24 Charty základných práv Európskej únie.

19. Z uvedených dôvodov dovolateľ žiadal, aby najvyšší súd zrušil napadnuté uznesenie odvolacieho súdu ako aj uznesenie súdu prvej inštancie v plnom rozsahu, a aby vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Súčasne uplatnil nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

20. Ostatní účastníci konania sa k dovolaniu nevyjadrili.

VI.

21. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník konania zastúpený v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolaniu treba vyhovieť.

22. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritorným rozhodnutím predstavujúcim *res iudicata*), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (porovnaj sp. zn. 3 Cdo 319/2013, 1 Cdo 348/2013, 3 Cdo 357/2016).

23. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

24. Konanie o zrušení náhradnej osobnej starostlivosti (§ 44 ods. 3 písm. a/ Zákona o rodine) patrí medzi konania upravené v ustanoveniach § 111 a nasl. CSP.

25. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

26. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

27. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

28. Dovolateľ dovolanie z dôvodu § 420 písm. f/ CSP vymedzil tak, že k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces (vada zmätočnosti) došlo

a) nesplnením povinnosti súdu poučiť ho o jeho procesných právach a povinnostiach v súlade s § 160 ods. 2 CSP,

b) nedostatočným zistením skutkového stavu významného pre rozhodnutie vo veci, a

c) nevypočutím maloletého Z. a nezistením jeho názoru na ďalší život v doterajšej rodine, v okruhu blízkych a príbuzných osôb, nevenovaním náležitej pozornosti jeho názoru, zodpovedajúcemu jeho veku a rozumovej vyspelosti, čo v konečnom dôsledku viedlo k nespravodlivému rozhodnutiu, čím podľa názoru dovolateľa došlo k porušeniu práv dieťaťa podľa čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 24 Charty základných práv Európskej únie.

29. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

30. Podľa čl. 2 CMP (rovnako aj podľa čl. 3 CSP)

1/ Každé ustanovenie tohto zákona je potrebné vykladať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, verejným poriadkom, princípmi, na ktorých spočíva tento zákon, s medzinárodno-právnymi záväzkami Slovenskej republiky, ktoré majú prednosť pred zákonom, judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie, a to s trvalým zreteľom na hodnoty, ktoré sú nimi chránené.

2/ Výklad tohto zákona nesmie protirečiť tomu, čo je v jeho slovách a vetách jasné a nepochybné. Nikto sa však nesmie dovolávať slov a viet tohto zákona proti ich účelu a zmyslu podľa odseku 1.

31. Podľa čl. 11 ods. 2 CSP pri posudzovaní obsahu úkonov strán sporu sa predpokladá, že každá fyzická osoba konajúca ako strana sporu alebo za stranu sporu má rozumové schopnosti na úrovni priemerne spôsobilej osoby schopnej vnímať a posúdiť v styku so súdom zmysel a účel konania, ako i jazykové vyjadrenie právnych noriem obsiahnutých v tomto zákone.

32. Podľa § 47 ods. 2 Zákona o rodine súd zruší náhradnú osobnú starostlivosť len z vážnych dôvodov, najmä ak osoba, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, zanedbáva maloleté dieťa alebo porušuje svoje povinnosti; urobí tak vždy, ak o to táto osoba požiada.

33. Podľa § 160 CSP (Všeobecná poučovacia povinnosť)

(1) Súd poskytuje stranám poučenia o ich procesných právach a povinnostiach v rozsahu ustanovenom týmto zákonom.

(2) Súd vždy poučí strany o ich práve zvoliť si advokáta a o možnosti obrátiť sa na Centrum právnej pomoci.

(3) Poučovaciu povinnosť podľa odsekov 1 a 2 súd nemá, ak je

a) stranou štát, štátny orgán alebo právnická osoba a osoba, ktorá za ňu koná, alebo jej zamestnanec, alebo člen, ktorý za ňu koná, má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa alebo fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,

b) strana zastúpená advokátom, právnickou osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, odborovou organizáciou alebo fyzickou osobou, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa.

34. Ustanovenie § 160 ods. 2 CSP upravuje obligatórnu poučovaciu povinnosť súdu o možnosti právneho zastúpenia a „zakotvuje povinnosť vždy poučiť stranu o práve zvoliť si advokáta a/alebo o jeho práve obrátiť sa na Centrum právnej pomoci“. Predmetným ustanovením sa zdôrazňuje význam práva na právnu pomoc poskytovanú buď prostredníctvom advokáta, alebo prostredníctvom Centra právnej pomoci. Poskytovanie právnej pomoci prostredníctvom Centra právnej pomoci je alternatívou k zastúpeniu advokátom pre fyzické osoby, ktoré v dôsledku svojej materiálnej situácie nemôžu využívať právne služby advokáta. Uvedené poučenie by mal poskytovať súd na začiatku konania (komentár Civilný sporový poriadok, 1. vydanie, C. H. Beck 2016).

35. Zákonodarcia však v čl. 11 odsek 2 súčasne stanovil pravidlo, že v styku so súdom sa predpokladá, že každý subjekt procesu má elementárne schopnosti a znalosti vlastné priemernému ľudskému jedincovi.

36. Všeobecná poučovacia povinnosť súdu je odrazom princípu nároku na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 46 ods. 1 Ústavy SR). Cieľom poučovacej povinnosti je zabezpečenie toho, aby účastníci konania získali vedomosť o možnosti dať sa v konaní kvalifikovane zastupovať práva znalými zástupcami, vrátane pomoci poskytnutej Centrom právnej pomoci.

37. Zo súdneho spisu mal dovolací súd preukázané, že dovolateľovi bolo dňa 11.06.2020 spolu s uznesením o začatí konania a uznesenia o ustanovení opatrovníka maloletému doručené aj „Poučenie o procesných právach a povinnostiach účastníkov konania“ (ďalej len „poučenie“), v ktorom súd prvej inštancie dovolateľa okrem iného poučil o tom, že „podľa zákona č. 327/2005 Z. z. má účastník právo na poskytnutie právnej pomoci určeným advokátom alebo Centrom právnej pomoci, pokiaľ spĺňa podmienky na jej poskytnutie uvedené v tomto zákone.“

38. Dovolací súd pri posudzovaní dôvodnosti dovolacej námietky uvedenej v bode 28. písm. a/ tohto rozhodnutia dospel k záveru, táto námietka nie je dôvodná, keďže poučenie podľa § 160 ods. 2 CSP bolo dovolateľovi poskytnuté. Zákonom stanovený predpoklad, že každý subjekt procesu má elementárne schopnosti a znalosti vlastné priemernému ľudskému jedincovi, a že dovolateľ tomuto poučeniu rozumel,

nebol ničím vyvrátený, ani spochybnený. Dovolací súd preto námietku, že v dôsledku absencie riadneho poučenia o možnosti zastúpenia Centrom právnej pomoci malo byť dovolateľovi nesprávnym procesným postupom súdu znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v konaní tak pred súdom prvej inštancie ako aj pred súdom odvolacím, nepovažoval za opodstatnenú.

39. Dovolateľ ako dôvod dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP namietal aj nedostatočné zistenie skutočného stavu veci a vyhodnotenie (viď bod 28. písm. b/ v spojení s bodmi 11. až 16. tohoto rozhodnutia) vo vzťahu k tomu, či existuje vôbec racionálny základ pre zrušenie náhradnej osobnej starostlivosti a nariadenie ústavnej starostlivosti o maloletého, keď odvolací súd tento nedostatok neodstránil a zaujal formalistický prístup.

40. Súd prvej inštancie v rozsudku v bode 11. uviedol, že zo správy OO PZ Drienov mal preukázané, že v prípade dovolateľa ide o občana, ktorý v nadmernom množstve užíva alkoholické nápoje a je konfliktný, na adrese jeho bydliska často zasahuje policajná hliadka, lebo rodina vo väčšej miere užíva alkoholické nápoje. V bode 25. rozsudku vo vzťahu k osobe dovolateľa uviedol, že mal preukázané, že náhradný rodič nevláda starostlivosť o mal. Z., keďže v nadmernom množstve užíva alkoholické nápoje a vyvoláva konflikty v rodine aj medzi susedmi a (bod 8. rozsudku) starostlivosť dovolateľa o maloletého s vysoko rizikovou anamnézou je nedostatočná, nedodržiaval pokyny lekára, neabsolvoval s maloletým potrebné vyšetrenia, pričom podľa psychologičky ide o dieťa ohrozené patologickými javmi v mieste bydliska matky, najmä vystavenie syndrómu CAN, rozumové schopnosti sú v pásme podpriemeru, oneskorený je vývin grafického prejavu. Nariadenie ústavnej starostlivosti je podľa súdu v záujme maloletého, ktorý vyžaduje zvýšenú zdravotnú starostlivosť a najmä bezpečné prostredie pre všestranný vývoj, starostlivosť o dieťa s vysoko rizikovou anamnézou, keďže jeho doterajšie výchovné prostredie nie je vhodné pre zdravý vývin maloletého.

41. Z obsahu výpovede dovolateľa na pojednávaní pred súdom prvej inštancie vyplýva, že dovolateľ popieral, že by zanedbával zdravotnú starostlivosť a na lekárske vyšetrenia chodil v nedostatočnom rozsahu, čo preukazoval väčším množstvom potvrdení o lekárskom ošetrení (v spise nie sú založené), taktiež popieral, že by maloletý nebol pripravený na vyučovanie. V odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie okrem námietky zaujatosti veci prejednávajúcej sudkyne, namietol, že „predbežné opatrenie č. k. 27P/14/2020-7 zo dňa 06.02.2020 bolo vydané na základe klamstiev a zveličených skutočností, čo súd nebral do úvahy“. Z obsahu odvolania v tejto časti vyplýva, že dovolateľ v odvolaní namietal nepravdivosť dôvodov pre nariadenie ústavnej starostlivosti.

42. Odvolací súd v odôvodnení jeho rozsudku (bod 6.) poukázal na to, že súd prvej inštancie zveril mal. Z. do ústavnej starostlivosti z dôvodu, že „v domácnosti J. W. bolo zistené časté požívanie alkoholických nápojov, čo mnohokrát viedlo k roztržkám členov domácnosti a napokon aj k potrebe privolania policajnej hliadky.“ Keďže maloletý bol v čase rozhodovania súdu (prvej inštancie) umiestnený v starostlivosti Centra pre deti a rodiny viac ako 5 mesiacov, mal nezameniteľnú empiriu, ktorá postavila základ jeho rozhodnutia, lebo z podanej správy Centra zo dňa 15.06.2020 vyplývalo, že maloletý, vyžadujúci individuálny prístup a vedenie, sa dobre adaptoval na podmienky Centra. Na tom základe rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil.

43. Zo súdnych spisov, pripojených k spisu sp. zn. 27/P/14/2020, vyplýva, že maloletý Z. bol z dôvodu ohrozenia patologickými vplyvmi v domácnosti jeho matky zverený do náhradnej osobnej starostlivosti dovolateľa uznesením súdu prvej inštancie zo dňa 30.05.2014 za stavu, kedy mal súd preukázané, že dovolateľ má predpoklady poskytnúť mu podmienky na zdravý vývoj a zabezpečiť ho aj po materiálnej stránke a zároveň s ním absolvovať všetky potrebné vyšetrenia. Vhodnosť tejto náhradnej osobnej starostlivosti bola opakovane odporúčaná aj kolíznym opatrovníkom v správach zo dňa 30.06.2016, 11.7.2018 a 13.03.2019. K zmene stanoviska úradu došlo v jeho návrhu na zmenu náhradnej osobnej starostlivosti neodkladným opatrením zo dňa 11.11.2019, z ktorého vyplýva, že dovolateľ nevláda osobnú starostlivosť o dieťa a má problémovú komunikáciu so školou. V správe zo dňa 22.7.2020 uvádza, že „zrejme ide o občana, ktorý v nadmernej miere požíva alkoholické nápoje a je konfliktný ... má predpoklady k tomu, aby zvládol starostlivosť o mal. Z., avšak je potrebné, aby preukázal, že abstínuje, resp. že sa riadne liečil a vyhľadal odbornú pomoc ...“, pričom do súdneho spisu založil správu OO PZ v Prešove, Obvodného oddelenia Drienov zo dňa 29.10.2019 o previerke osoby J. W. (č. l. 29), podľa ktorej „podľa výpovedí susedov bolo zistené, že s J. W. majú časté konflikty, považujú ho za problémového a taktiež uviedli, že on a ďalšie osoby žijúce na adrese M. vo zvýšenej miere požívajú

alkoholické nápoje a následne medzi nimi vznikajú konflikty, či už menovaného s jeho bratom alebo ďalšími rodinnými príslušníkmi, bývajúcimi na uvedenej adrese.“

44. Tak z rozsudku súdu prvej inštancie, ako ani z rozsudku súdu odvolacieho nevyplýva, ako sa vysporiadali s predchádzajúcimi správami, potvrdzujúcimi zlepšenie zdravotného stavu maloletého od jeho prevzatia z nevhodného prostredia do osobnej starostlivosti dovolateľa (aj v o vzťahu k syndrómu CAN), resp. správami dlhodobo odporúčajúcimi zachovanie tejto osobnej starostlivosti. Napriek povinnosti zistiť skutočný stav veci a povinnosti vykonať aj iné dôkazy, ak je to potrebné na zistenie skutočného stavu veci (§ 35, § 36 a § 37 CMP), najmä pri spornosti tvrdení o zanedbávaní zdravotnej starostlivosti, nedostatočnej pripravenosti maloletého na vyučovanie v období po 13.03.2019, otázky vhodného vysvetlenia potreby IVVP maloletého a jej podmienok, záveru o nadmernom požívaní alkoholu, pri neurčitosti hodnotenia kolízneho opatrovníka čo do záveru v správe zo dňa 22.7.2020, že u dovolateľa „zrejme ide o občana, ktorý v nadmernej miere požíva alkoholické nápoje a je konfliktný ...“, sa sudy nevysporiadali ani s otázkou dostatočného preukázania skutočností uvedených v správe o povesti dovolateľa zo dňa 29.10.2019. Odvolací súd, konštatujúc, že odvolanie má zákonné náležitosti (§ 127 a § 363 CSP), bez ďalšieho ako základ záveru o nevhodnosti ponechania maloletého v starostlivosti dovolateľa a rozhodnutia o potvrdení zrušenia náhradnej starostlivosti prevzal záver uvedený v bode 46., resp. vychádzal zo správy, ktorá dokumentovala stav už po tom, ako bol maloletý neodkladnými opatreniami odovzdaný najskôr do starostlivosti P. W. (uznesenie zo dňa 13.11.2019) a následne do starostlivosti Centra pre deti a rodinu (uznesením zo dňa 27.02.2020).

45. Dovolací súd preto za opodstatnenú považoval námietku dovolateľa, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý súdny proces v dôsledku toho, že skutkový stav ohľadom základu na zrušenie náhradnej osobnej starostlivosti a nariadenia ústavnej starostlivosti nebol zistený dostatočne a nebol riadne vyhodnotený.

46. Pokiaľ ide o dovoláciu námietku, že nevypočutím maloletého Z. a nezistením jeho názoru na ďalší život v doterajšej rodine, v okruhu blízkych a príbuzných osôb, nevenovaním náležitej pozornosti jeho názoru, zodpovedajúcemu jeho veku a rozumovej vyspelosti, došlo k porušeniu práv dieťaťa podľa čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 24 Charty základných práv Európskej únie, dovolací súd poukazuje na skutočnosť, že ide o právo dieťaťa, zastúpeného v konaní Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Samotné porušenie čl. 12 Dohovoru a čl. 24 Charty základných práv Európskej únie by teda mohlo dovolaním úspešne namietat' len maloleté dieťa prostredníctvom jeho zástupcu; dovolací súd preto túto dovoláciu námietku nepovažoval za dôvodnú.

47. Z dôvodov uvedených v bode 49. a 50. tohto uznesenia dovolací súd podľa § 449 ods. 1 a 2 v spojení s § 439 písm. a/ a § 451 ods. 1 veta za bodkočiarkou CSP rozsudok odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie zrušil v celosti a vec podľa § 450 CSP vrátil na ďalšie konanie súdu prvej inštancie, ktorý rozhodne o trovách pôvodného konania ako aj o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

48. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.